

Türkiye’de Basel-II Sürecinin Gelişimi ve Balıkesir’deki İşletmeler Tarafından Algılanması Üzerine Bir Araştırma

Yard.Doç.Dr.Şakir SAKARYA

Balıkesir Üniversitesi Sındırgı MYO

Öğr.Gör.Suat KARA

Balıkesir Üniversitesi Sındırgı MYO

Özet

Finans sistemini düzenleyici otoriteler tarafından alınan ve son dönemde uluslararası finansal kuruluşların gündeminde ağırlıklı olarak yer tutan Basel-II düzenlemeleri, başta bankalar olmak üzere tüm işletmeleri çok yakından ilgilendirmekte ve bu sürece süratle uyum sağlamalarını zorunlu hale getirmektedir. Bu çalışmada, 2008 başından itibaren Türkiye’de de uygulamaya konulması planlanan Basel-II Standartları’nın ülkemizdeki işletmeler tarafından nasıl algılandığının belirlenmesine yönelik Balıkesir ilinde bir anket çalışması yapılmış ve elde edilen sonuçlar değerlendirilerek bazı öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Finansman, Basel II, Sermaye Yeterliliği

Abstract (A Survey On Development Of Basel II Process and its Perception By The Companies in Balıkesir)

Regulations of Basel II, performed by financial system regulating authorities and taken much care by international financial foundations in the last term, gets great concern whole companying chiefly being the banks and makes them obliged to comply with this process. Acting from this point, in this research, beginning from 2008, a survey related with Basel II standards have been performed in Balıkesir. This survey determines how Basel II standards have been perceived by the companies in our country. In conclusion, some suggestions are brought out by evaluating the results obtained.

Keywords: Financing, Basel II, Capital Adequacy

1.GİRİŞ

Son yıllarda Dünyada ve Türkiye’de değişim sürecini etkileyen pek çok faktör ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu faktörler ülke ekonomileri içerisindeki tüm ekonomik birimleri etkilemektedir. Dünya genelindeki gelişmelerin

ekonomik boyutlarının tüm ekonomik birimleri etkiler hale gelmesi, ortaya çıkan ekonomik kriz etkilerinin de aynı şekilde zincirleme sonuçlar doğurması, başta finansal sistemin en önemli aktörü olan bankacılık faaliyetleri alanında ortaya çıkması muhtemel risklerin mümkün olduğunca ölçülmesi ve kontrol altında tutulması ihtiyacını artırmıştır. Ortaya çıkan ihtiyaç risk

yönetiminin başlı başına ve kendisine özgü bir yapıya ihtiyaç göstermesine yol açarken, Basel II kuralları olarak isimlendirilen ve giderek tüm piyasalarda uygulanması amaçlanan kurallar ile de bütünleşmekte, diğer bir ifadeyle boyut değiştirmektedir. Esas olarak başlangıçta, bankacılık sektörüne önemli yenilikler getiren bir düzenleme olarak gündeme gelen Basel I ve sonrasında Basel II'nin günümüzde etki alanının oldukça genişlediğini görmekteyiz.

Finans sistemini düzenleyici otoriteler tarafından alınan ve son dönemde uluslararası finansal kuruluşların gündeminde ağırlıklı olarak yer tutan Basel II düzenlemeleri, başta bankalar olmak üzere tüm işletmeleri çok yakından ilgilendirmekte ve bu sürece süratle uyum sağlamalarını zorunlu hale getirmektedir. En genel tanımı ile Basel II; G-10 ülkelerinin Merkez Bankası başkanları tarafından 1975 yılında Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) bünyesinde oluşturulan Basel Bankacılık Düzenleme Komitesi tarafından geliştirilen ve bankacılık sektöründe risk yönetimi ile piyasa disiplini geliştirmek, aynı zamanda da sermaye yeterliliğinin etkinliğini artırarak daha verimli bir bankacılık sistemini yapılandırmak suretiyle finansal istikrara katkıda bulunmak amacıyla oluşturulan standartların bütünüdür. Basel-II düzenlemeleri, G-10 ile AB ülkelerinde 2007 yılı başından itibaren, Türkiye'de ise 2008 yılı başından itibaren kademeli olarak uygulanmaya başlanacaktır(Yörük,2006; 2 - Aras,2005;2).

İlk kez 1988'de yayımlanan Basel I bankacılık kriterlerinin ardından günümüzün finansal şartlarına daha uygun olan, risk yönetiminin yanı sıra bankaların kurumsal yönetim hususunda da gelişimini destekleyen Basel II bankacılık standartları yoğun çalışmalarından 2004 yılında yayımlanmıştır. Basel II ile beraber gelen en önemli yeniliklerden birisi kredi riskinin hesaplanmasında bankaların kullandıkları metoda göre değişen dışsal veya içsel kredi notlarının kullanılmasıdır. Basel II bankalarda etkin risk yönetimi, denetim ve piyasa disiplini geliştirmek, sermaye yeterliliği ölçümlerinin etkinliği artırmak ve sağlam bir bankacılık sistemi oluşturmak ve dolayısı ile finansal istikrara katkıda bulunmak için oluşturulmuş bir düzenlemedir.

Basel I'in yerine alacak olan yeni Sermaye Ulaştırması Basel II, daha karmaşık bir yapıya sahiptir ve birçok yenilik içermektedir. Basel II kuralları,

sadece G-10 ülkelerindeki uluslararası aktif olan bankalar için zorunlu olmasına rağmen, diğer ülkelerin merkez bankaları ve düzenleyici kurumları, Basel II'nin uygulanmasıyla ilgili çalışmalar ve hazırlıklar yapmaktadırlar. Basel II'nin uygulanması sürecinde, çoğu ülke zorluklarla karşılaşacaktır. Fakat yapılan araştırmalar, Basel II'nin de Basel I gibi birçok ülke tarafından benimseneceğini göstermektedir(Karabıyık ve Anbar, 2006;40).

Basel II düzenlemeleri temelde, bankacılık ve finans sistemine yönelik olmakla birlikte, sistemden kredi kullanmak isteyen reel sektördeki tüm işletmeleri de çok yakından ilgilendirmektedir. Basel II standartları ile geleneksel kredilendirme sürecinden, risk odaklı kredilendirme sürecine geçilmesi işletmelerin kullanacakları kredilerin vadesi, miktarı, fiyatı ve teminatlarını büyük ölçüde etkileyecektir. Bu gelişmeler göz önüne alınarak çalışmamızda önce genel olarak Basel II'nin dünyada ve Türkiye'deki gelişim süreci değerlendirilmiş ve daha sonrada Balıkesir'deki işletmelerin bu süreci algılamalarına yönelik anket çalışmasının sonuçları değerlendirilmiştir.

2. Genel Olarak Basel I ve Basel II'ye Geçiş

Uluslararası Ödemeler Bankası BIS (Bank for International Settlements) ülkelerin merkez bankalarının oluşturdukları uluslararası bir kuruluştur. Bankaların uluslararası standartlarda güvenli bir şekilde çalışmasını sağlamak üzere, 1974 yılında BIS bünyesinde gelişmiş ülkelerin merkez bankaları ve banka denetim otoritelerinin katılımıyla "Basel Bankacılık Denetim Komitesi" oluşturulmuştur. Komite, üye ülkeler arasında denetim konularında işbirliğine imkan sağlayacak bir platform oluşturarak, uluslararası denetim sisteminin geliştirilmesi ve bankacılık denetim kalitesinin artırılmasına uygun ortamı hazırlamaktadır. Komite, üye ülkelerin denetleme teknikleri ve çalışmalarını ayrıntılı bir şekilde belirlemekten çok, ortak standart ve yaklaşımlar saptayarak belirli bir vizyonu dünyaya yayabilmek amacı taşımaktadır. Bu çerçevede, Komitenin önemli hedeflerinden birisi de uluslararası denetim sistemindeki boşlukları doldurmaktır. Bu doğrultuda, 1975 yılından beri çok sayıda çalışma yayımlanmıştır. Son yıllarda komite çalışmalarının önemli bölümünü sermaye yeterliliğine ilişkin düzenlemeler oluşturmaktadır(Aras, 2005:3).

Yukarıda da ifade edildiği gibi, uluslar arası piyasalarda yaşanan gelişmeler, sermayenin uluslararası yakınsaması ve daha iyi yönetilebilmesi için bir süredir Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) öncülüğünde çaba gösterilmektedir. Bu anlamda, sermaye yeterliliğine ilişkin ilk uzlaşısı olan Basel I, söz konusu banka bünyesinde faaliyet gösteren Basel Bankacılık Denetim Komitesi (*Basel Committee on Banking Supervision-RCBS*) tarafından 1988 yılında yayımlanmıştır. Küresel finans sektöründe birçok ülkenin yürürlüğe koyduğu Basel I, bir bankanın batması halinde mevduat sahiplerinin karşılaşılabileceği maliyetleri en aza indirmek için asgari olarak tutulması gereken sermaye üzerinde odaklanmıştır(Yayla ve Kaya,2005;2). Bu düzenleme ile bankaların kredi riski taşıyan faaliyetleri ile ellerindeki sermaye arasında bağlantı kurulması amaçlanmıştır. Komite beş risk(%0, %10, %20, %50 ve %100) ağırlığı belirlemiş ve bankanın tüm aktiflerini bu sınıflandırmaya tabi tutarak sermaye ile ilişkilendirmiştir. Basel I'in getirdiği temel unsurlardan biri de ülke riskleri olup, ülkeler ve ülkelerin kuruluşları OECD üyesi olup olmamasına göre kesin bir ayrıma tabi tutulmuştur(Babuşçu,2005;262).

Uluslararası piyasalardaki gelişmeler, mevcut düzenlemelerin değişen şartlar karşısında yetersiz kalması, risk çeşitlerinin artması gibi unsurlar yeni sermaye standartları oluşturmayı gerektirmiştir. Bu açıdan bakıldığında Basel I ortaya çıktığı dönemdeki ihtiyaçları karşılayan, ancak günümüzde risk ölçme yapısının yetersizliği nedeniyle eksik kalan bir uygulama haline gelmiştir(Babuşçu,2005;263). Basel I, basit içerikli olması açısından gelişmiş ülkelerin uluslararası faaliyet gösteren büyük oyuncularının ve akademik çevrelerin olumsuz eleştirilerine maruz kalmıştır. Ancak, içerdiği standartların basit ve kolay uygulanabilir olması, Basel I'in özellikle gelişmekte olan ülkelere benimsemesini kolaylaştırmıştır. Basel I, bu ülkelerin düzenlemelerinin modernleşmesine ve finansal sektörlerinde rekabetin artmasına katkıda bulunmuştur. Basel I'e yönelik olumsuz eleştirilerin yanında kabul gören olumlu hususlar ise piyasadaki oyuncular için kuralları olan bir "adil rekabet ortamı" oluşturması ve Basel I'i benimsemiş kimi gelişmekte olan ülkelerin yüzde 8'in üzerinde asgari sermaye

yeterliliğini zorunlu kılmaları nedeniyle finansal istikrarın güçlenmesidir(Yayla ve Türker, 2005;2).

Gelişen ve değişen şartlar karşısında Basel I'in yetersiz kalması sonucu Haziran 1999'da ilk taslak metni yayımlanan "Basel II Yeni Sermaye Uzlaşısı", daha hassas risk ölçümüne ulaşma amacı taşıyan bir düzenleme olarak ortaya konulmuştur. Bankaların kredi riski taşıyan aktiflerini, yeni bir karşı taraf sınıflandırmasına tabi tutan düzenleme ile, karşı tarafların kredi değerliliği ön plana çıkarılmış, ulusal denetim otoritelerinin denetimlerinin önemi vurgulanmış ve kamuoyu aydınlatma gereklilikleri belirlenerek şeffaflık sağlama yolunda adımlar atılmıştır. Düzenleme'nin taslaklar halinde farklı zamanlarda kamuoyunun bilgisine sunulması tartışılmış ve en son Haziran 2004'de son şekli verilerek "Basel II, 2. Sermaye Uzlaşısı" adı altında kesinleşmiş metin olarak yayınlanmıştır(Babuşçu, 2005;263).

Basel II düzenlemeleri, 26 Haziran 2004 tarihinde uluslararası kamuoyuna duyurulmuş, 2005 yılı Kasım ayında alım – satım portföyüne uyarlanarak güncellenmiş, nihai halini ise 2006 yılı Haziran ayında almıştır. Avrupa Birliği(AB), Basel II Uzlaşısı'na paralel hükümler içeren düzenlemesini AB Sermaye Gereksinimleri Yönergesi ismiyle yayımlamıştır. Sermaye Gereksinimleri Yönergesi ile AB çapında tüm kredi kuruluşları ve yatırım bankaları için geçerli olacak bir üst düzenleme oluşturulması hedeflenmiştir. Basel II Uzlaşısı metninin ve Basel Komitesi'nin Temmuz 2005 tarihli "Basel II'nin Alım-Satım Faaliyetlerine Uygulanması ve Çift Temerrüt Etkilerinin Ele Alınması" metinlerini içeren taslak 20 Kasım 2005 tarihinde Avrupa Parlamentosunda görüşülmüş ve onaylanmıştır. Sermaye Gereksinimleri Yönergesi 30 Haziran 2006 tarihinde AB Resmi Gazetesi'nde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir(Candan ve Özün,2006;351).

Genel olarak Basel Komitesi, yeni sermaye uzlaşısının, 2006 yılı sonundan itibaren uygulamaya konulmasını amaçlamasına karşın, gelişmiş yaklaşımlarla ilgili ilave araştırma veya paralel hesaplamalar için bir yıla daha ihtiyaç olacağı, bu nedenle de bu yaklaşımların 2007 yılı sonundan itibaren uygulamaya konulabileceği öngörülmektedir (BDDK,2004;12). Aşağıdaki Tablo;1' de AB, ABD ve bazı gelişmekte olan

ülkelerde Basel II'nin uygulanması ile ilgili süreç ayrıntılı olarak görülmektedir.

Tablo:1- Bazı Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Basel II Yol Haritası

Ülke	Piyasa Riski İçsel Model	Kredi Riski Standart Yaklaşım	Kredi Riski Temel İDDY	Kredi Riski Gelişmiş İDDY	Operasyonel Risk İÖY
AB	Kullanımda	2007 sonu	2006 sonu	2007 sonu	2007 sonu
ABD	Kullanımda	-	-	2008	2008
İngiltere	Kullanımda	2007 sonu	2007	2008	2008
Brezilya	2008-2009	2005 sonu	2009-2010	2010	2011
Şili	2006	2007	-	-	-
Kore	Kullanımda	2007 sonu	2007 sonu	2007 sonu	2007 sonu
Hindistan	-	2007/2	-	-	2007/2(TGY)
Hong Kong	Kullanımda	2006/3	2006/1	2007/1	2007(TGY veya SY)

Kaynak; CANDAN, Hasan-ÖZÜN, Alper; Bankalarda Risk Yönetimi ve Basel II, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul,2006,s.351-357.

Esasen Basel II, etkili risk yönetimini ve piyasa disiplini geliştirmek, sermaye yeterliliği ölçümlerinin etkinliğini artırmak ve bu sayede sağlam ve etkili bir bankacılık sistemi oluşturmak ve finansal istikrara katkıda bulunmak için oluşturulmuştur. Basel II düzenlemeleri içerisinde, sermaye yükümlülüğünün nasıl hesaplanacağı, maruz kalınan risklerin nasıl yönetileceği, sermaye yeterliliğinin nasıl değerlendirileceği ve bunları kamuya nasıl açıklanacağına ilişkin hükümler yer almaktadır. Basel II içerisinde ayrıca, risk ölçümüne ilişkin olarak basit aritmetiğe dayalı standart yöntemler ile kredi riski, piyasa riski ve operasyonel riske ilişkin istatistikî/matematiksel risk ölçüm metodlarını içeren yöntemler de yer almaktadır. Aslında Basel II süreci, risk yönetimine ilişkin son yıllarda gözlemlenen gelişmelerin bir devamı niteliğindedir ve gelişmiş ülkelerde sektör standardı olarak yürütülen uygulamalar Basel II ile birlikte mevzuat şekline dönüşmüştür(Doyrangöl ve Saltoğlu,2006; 256).

Basel II ile getirilen yeniliklerin daha iyi anlaşılabilmesi için Basel I ile arasındaki temel farklılıklara bakılması yerinde olacaktır. Basel I ve Basel II arasındaki bu temel farklılıklar aşağıdaki Tablo;2'de özetlenmiştir.

Tablodan da görüldüğü gibi Basel I'den ayrıldığı temel noktalar belirlenen Basel II, esas olarak bankaların denetim ve gözetiminde daha sağlam bir altyapının tesis edilmesini, risk yönetiminin güçlendirilmesini, piyasa disiplini ve

dolayısıyla küresel düzeyde sürdürülebilir bir finansal istikrarın sağlanmasını hedeflemektedir. Bu çerçevede "Yeni Uzlaş", uluslararası alanda sermaye yeterliliğinin yakınsamasında uygulanması gereken salt kurallar kümesi olmayıp aynı zamanda bankacılık otoritelerinin finansal sistemlerine daha bütünleşik bakmalarını özendiren bir yaklaşımdır(Yayla ve Türker, 2005:3). Yeni sermaye uzlaşısı sadece gelişmiş ekonomilerdeki piyasa katılımcıları için değil aynı zamanda gelişmekte olan ekonomiler ile birlikte küresel ölçekte de etkili olacak niteliktedir(Atakan ve diğerleri, 2006:261- Temizel, 2007;48).

Mevcut durum olan Basel I'e göre bir dizi yenilik getirmesine rağmen, Basel-II Basel Temel İlkeleri'nden (BCPs) tamamen ayrı bir küme olarak düşünülmemelidir. Birinci yapısal blokta yer alan hususların bir kısmının Temel İlkelerle kesişimi bulunurken, ikinci yapısal bloğun önemli bir kısmı ise hâlihazırda Temel İlkelerde kapsanan hususlardır. Üçüncü yapısal blokta ise Temel İlkelerle çok fazla bir ortaklık mevcut değildir. Birinci yapısal blok, nicel değerlendirmenin yapılmasına ve riske daha duyarlı asgari sermaye şartlarının ortaya konulmasına ilişkindir. İkinci yapısal blok, nitelendirici değerlendirmenin yer aldığı "güçlendirilmiş" denetim otoritesinin incelemesi sürecidir. Son blok ise kamuya artan oranda açıklama yapma yoluyla piyasa disiplininin sağlanmasına ilişkin bölümdür (Yayla ve Türker,2005;5).

Tablo:2- Basel I ve Basel II Arasındaki Temel Farklılıklar

BASEL I	BASEL II
Tek bir risk ölçüm yöntemine odaklanmaktadır.	Bankaların kendi iç risk yönetimi metotlarından, üst denetim kontrolünden ve piyasa disiplininin daha fazla yararlanma amaçlanmaktadır.
Her banka için aynı ölçütlerin kullanılması.	Değişik yaklaşımları uygulayabilme olanağı, daha iyi risk yönetimini özendirici sermaye teşvikleri söz konusudur.
Geniş tabanlı uygulama alanına sahiptir.	Riske daha duyarlı ölçüm metotları kullanılacaktır.
Piyasa riski ve kredi riski temel alınmaktadır.	Piyasa riski aynen hesaplanırken, kredi riski hesaplanması farklılaştırılmış ve bu iki risk grubuna operasyonel risk kavramı eklenmiştir.
OECD ülkesi olup olmamaya dayalı Klüp Kuralı bulunmaktadır.	Klüp kuralı kaldırılmaktadır.
Sermaye yeterliliğine ilişkin detaylı bilgi açıklaması bulunmamaktadır.	Sermaye yeterliliğine ilişkin Basel II'ye özgü detaylı bilgilerin kamuya açıklanması zorunluluğu getirilmektedir.
Kredi ve piyasa riskleri için sermaye zorunluluğu bulunmaktadır.	Bu risklere, operasyonel risk sermaye yükümlülüğü de ilave edilmiştir.

Kaynak: TEMİZEL, Fatih; **Basel II Perspektifinden Kredi Riski Ölçüm Yaklaşımlarının Kredi Fiyatlamasına Potansiyel Etkisi**, TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi, Cilt: 20 Sayı: 6, Cilt: 21 Sayı: 1 Mayıs /Ağustos 2007,s.48.,BDDK; **10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı** (Basel II), Ocak 2005,s.2.

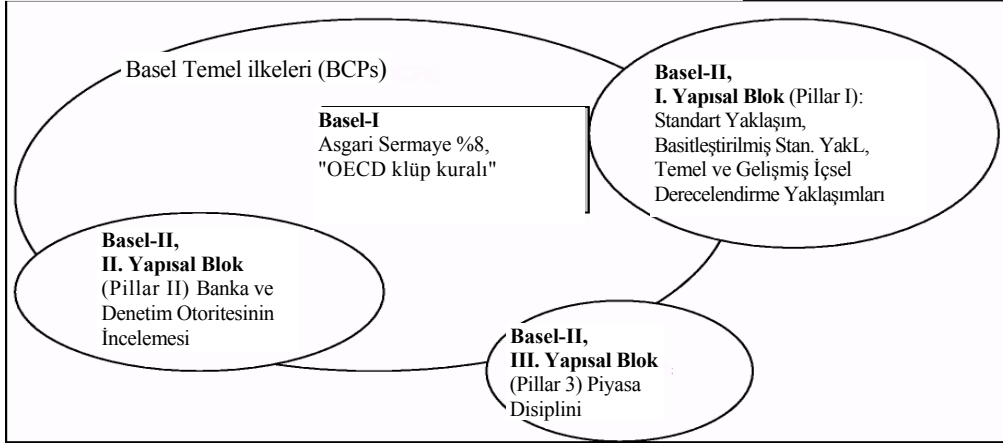
Basel I'e kıyasla sermaye yeterliliği hesaplamalarında oldukça köklü değişiklikler getiren Yeni Uzlaşımın temel yapısı üç sacayağı olarak da ifade edilebilecek olan üç yapısal bloktan oluşmaktadır(Yüksel,2005;4- Altman ve Sabato, 2005; 15-42, Ryan,2002;2). Bunlar; **Asgari Sermaye Yeterliliği:** Nicel değerlendirme yapılmasına olanak vermekte ve bankanın risklere karşı elinde bulundurması gereken asgari sermaye tutarına ilişkin olan bölümdür. **Denetim Otoritesinin İncelenmesi:** Niteliksel değerlendirmenin yer aldığı bu bölümde bankaya ve denetçilere özel görevler yüklenmekte ve bu sayede bankanın iç kontrol ve diğer kurumsal yönetim ilkelerinin güçlendirilmesi hedeflenmektedir. **Piyasa Disiplini:** Kamuya açıklama yapma yoluyla "piyasa disiplininin" sağlanmasına ilişkin bölümdür.

Birinci temel olan asgari sermaye yeterliliği için belirlenen yeni düzenlemede; asgari sermaye yeterliliği rasyosu değişmezken (≥ 8), hesaplamada kredi riski, piyasa riski hesaplamaları değişmiş ve Operasyonel risk kavramı da yeni eklenmiştir. Sermaye yeterliliğinin denetiminde ise yetkili kurullara önemli yetkilerin verilmesi ve kurulun denetlemeyi eksiksiz sürdürmesi istenmiştir. III.

Temel olan piyasa disiplininin sağlanması konusunda ise, kurul tarafından bankaların sundukları bilgilerin daha şeffaf ve ulaşılır olmasının sağlanması gerekliliği belirtilmiştir (BIS,2004;6).

Basel II ile amaçlanan temel hedefler şu şekilde özetlenebilir(Ryan,2002;3 - Yüksel, 2005 ;3). Basel II ilk olarak finansal kurumların karşılaşılabilecekleri risklerin yakından gözlenmesini ve hesaplanmalara dahil edilebilmesini sağlayacaktır. Diğer yandan da, sistem genelindeki mevcut sermaye yapısı çok değişmeyecek olup, uygulama daha iyi bir risk yönetiminin kapılarını açacaktır. Yapılan değişiklikler ile uygulamacılar için farklı farklı yaklaşımları kullanabilme imkânı sağlanmıştır. Diğer bir anlatımla, Basel II'nin hükümlerini hesaplamalarına intikal ettirecek olan uygulamacılar, kendi büyüklüklerine göre veya isteklerine bağlı olarak, daha az karmaşık yöntemleri de seçme imkânlarına sahip olabileceklerdir. Diğer bir beklenti ise yeni kurulların arbitraj uygulamalarına sınırlamalar getireceğidir. Ayrıca sistem, mevcut olan kredi ve piyasa riski dışındaki diğer risk unsurlarının da hesaplamalar dahiline alınmasını sağlayacaktır. Aşağıdaki Şekil;1'de de Basel I ve Basel II ilkeleri arasındaki ilişkiler gösterilmiştir.

Şekil 1- Basel Temel İlkeleri (BCPs), Basel-I ve Basel-II İlişkisi

Kaynak; YAYLA, Münür - TÜRKER, Yasemin T.; Basel II-Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci, BDDK ARD Çalışma Raporları, No:2005/3., s.5.

3. TÜRKİYE'DE BASEL II SÜRECİ VE GELİŞİMİ

Türkiye'de Basel I ve Basel II uzlaşısı ile ilgili gerekli yasal düzenlemeler yapılmış ve tavsiye niteliğindeki kararlara uyum sektör için zorunlu hale getirilmiştir. Basel I, 1989 yılında 3182 sayılı bankalar kanununa ilişkin olarak yayınlanan ve üç yıllık geçiş sürecini içeren düzenleme ile uygulamaya konmuştur (3182 sayılı tebliğ). Özellikle bankacılık krizi olarak adlandırılan 2001 krizi ile birlikte Basel kararlarının önemi görülmüş ve özellikle de BDDK'nın ön plana çıkması ile birlikte çalışmalar daha da ivme kazanmıştır. Basel II uzlaşısına Türkiye oluşum aşamasında katılmış, önerilerini sunmuş ve kararların içerisinde yer almıştır (Gençtürk, 2006; 163). Türkiye Basel II uzlaşısı ile ilgili gerekli düzenlemeler yaparken AB komisyonunda CAD3 (Capital Adequacy Directive 3) olarak isimlendirilen dokümanları da dikkatle izlemekte ve takip etmektedir. BDDK tarafından; Basel II uzlaşısına ilişkin düzenlemelerin Ocak 2007 tarihinde yayınlanacağı, standart yaklaşım yöntemi ile risk ölçüm uygulamasının Ocak 2008 yılında

olacağı, ileri yöntemler ile risk ölçüm uygulamasının ise Ocak 2009 yılında olacağı bildirilmiştir (BDDK, 2005).

Türkiye'de Basel II'ye geçişe ilişkin yol haritasını, BDDK, 30 Mayıs 2005 tarihinde kamuoyuna açıklamıştır. BDDK'nın belirlediği yol haritasına göre, Ağustos 2007 tarihinde, bankalar Basel I yanında, Basel II hesaplamalarını da yapmaya başlayacaklardır. Ocak 2008 tarihinde de, tüm bankalar (kredi riski ve operasyonel risk için) yalnızca basit ve standart ölçüm yaklaşımlarını kullanabilecekler ve Ocak 2009 tarihinde, kredi ve operasyonel riskler için ileri ölçüm yaklaşımlarının kullanımına izin verilecektir (BDDK, 2006; 3). Yayınlanan yol haritasında, Sermaye Gereksinimleri Yönergesi ve Basel II Uzlaşısı'nın farklılık gösterdiği noktalarda AB Yönergesi'nin esas alınacağı belirtilmiştir. Yol haritasının dinamik değerlendirme sürecine tabi olduğu ve ileride ortaya çıkabilecek gelişmeler ışığında güncellenebileceği de belirtilmektedir. BDDK tarafından açıklanan Türkiye'de Basel II'nin uygulanması sürecinde, yol haritasındaki bazı önemli tarihler aşağıdaki Tablo;3'de gösterilmiştir.

Tablo:3- Türkiye’de Basel II Yol Haritası

Ekim	2005	Bankalardan Basel II’ye ilişkin banka içi yol haritalarının talep edilmesi
Kasım	2005	Standart yaklaşımlar için ulusal uygulama tercihlerinin belirlenerek yayımlanması.
Şubat	2007	Kredi riski, Operasyonel risk ve Piyasa riskine ilişkin düzenlemeler.
Mart	2007	Basel II’nin sermaye yeterliliği düzenlemeleri.
Ağustos	2007	Basel I yanında, Basel II hesaplamalarının da yapılmaya başlanması (paralel uygulama).
Eylül	2007	Kredi ve Operasyonel riskler için gelişmiş yaklaşımlara ilişkin düzenlemelerin yapılması
Ocak	2008	Basel II hükümlerinin yürürlüğe girmesi.
Ocak	2009	Gelişmiş içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımlara ve ileri ölçüm yaklaşımlarına izin verilme sürecinin başlatılması.

Kaynak: DOYRANGÖL, N.Comert- SALTOĞLU, Müge; Muhasebeci Gözüyle Basel II, İSMMMO Mali Çözüm Dergisi, 17. Dünya Muhasebe Kongresi Özel Sayı, No:76, Kasım-2006,s.365, BDDK; Basel II’ye Geçiş İlişkin Yol Haritası(Taslak), 30 Mayıs 2005.

AB, Basel II hükümlerinin 2007 yılında tüm bankalar ve halka açık şirketlerce uygulanmasını öngörmüş ancak, gelişmiş içsel değerlendirme yöntemi için tarihi 1.1.2008 olarak belirlemiştir. Ancak, birçok AB üyesi ülkenin henüz bu süreçleri tamamlamadığı görülmektedir (BDDK,2007). Dolayısıyla Türkiye açısından, Basel II’ye hazırlık süreci AB standartlarına uyum çerçevesinde de ele alınmakta olup bu konuda BDDK gerekli hazırlık ve çalışmaları Sektörün de katılımıyla birlikte yürütmektedir. Bu bağlamda BDDK tarafından yapılan bir açıklamayla da Türkiye’de bankaların sermaye yeterliliğinin ölçümünde esas alınacak kredi riskinin derecelendirmeye dayalı olarak hesaplanmasına ilişkin uygulamanın 2009 yılı başına ertelenmesi ve derecelendirme esaslı hesaplamasının sadece gösterge amaçlı yapılabileceği sonucuna varılmıştır.

Görüldüğü gibi, Basel II'nin 2007 yılı itibarıyla Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde, 2008'de ise Türkiye'de uygulanmaya başlaması planlanmaktadır. Basel II uygulamasının başlaması ile karşılaşılacak yeni durum bazı yararları beraberinde getirmekle birlikte, önemli dezavantajları ve zorlukları da içermektedir. Bu durum ilgili kesimlerin ciddi bir hazırlık sürecine girmesine neden olmuştur. Düzenleyici kurumlar ile birlikte bankalar bu süreçte rol alan ana aktörler olarak hem kendi işleyişlerinin yeniden yapılandırılması, hem de işletmelerin bilinçlendirilmesi aşamasında önemli görevler üstlenmektedir(Aras,2005;5). Bu süreçte, bankaların sağlıklı veritabanı ile yetkin bilgi teknolojilerine sahip olması beklenmektedir. Söz konusu altyapı çalışmaları uzun vadede tamamlanabilen ve maliyetli çalışmalar olduğundan, kısa vadede sistemin işlerlik kazanmasında bazı zorluklar yaşanabilecektir. Bu nedenle, Basel II’ye uyumu hedefleyen kuruluşların altyapı çalışmalarına en kısa zamanda başlaması gerekmektedir. Basel II’ye geçiş sürecinde sadece bankalar değil; reel sektör

ve kamu sektörü de değişim sürecine girecektir. Söz konusu geçiş çalışmaları aşamasında reel sektörün, kamu sektörünün ve ilgili diğer tarafların bilgilendirilmesi büyük önem taşımaktadır (Candan ve Özün,2006;360).

Basel II standartlarının uygulamaya geçmesiyle birlikte ülkemiz bankacılık sistemindeki risk yönetimi kültürünü ve sistemlerini daha da geliştirmesi beklenmektedir. Gelişen risk yönetimi ve sermaye yeterliliği uygulamaları, reel sektör firmalarını da doğrudan etkileyecektir. Bununla birlikte, Basel II kurallarının hayata geçmesiyle birlikte bankacılığın temel kredi verme etkinliğinde çok büyük bir değişikliğin olmayacağı vurgulanabilir (Candan ve Özün, 2006;360). Bankalar bugüne kadar sergiledikleri gibi kredi kullandırdıkları firmanın kredi değerliliklerini ölçecek, fiyat ve vade seçeneklerini değerlendirecek ve krediyi uygun teminatlar karşılığında kullanacaktır. Diğer taraftan, Basel II kurallarıyla birlikte bankalar giderek artan biçimde kredinin geri ödenmesini ve teminatın sağladığı güvenceyi müşterilerinden elde ettikleri ayrıntılı veriyle analiz edeceklerdir. Doğaldır ki bu analizlerin bankalarca gerçekleştirilebilmesi için firmalardan başta mali tablolar olmak üzere ilgili tüm verilerin talep edilmesi gerekecektir. Bilançoları gerçeği yansıtmayan, verisi tutarlı olmaktan uzak ve söz konusu veriyi sağlayacak kurumsal yapıyı sağlayamayan firmaların bu noktada dezavantaj yaşayabileceği değerlendirilmektedir. Bu durumda banka, firmanın yüksek risklilik seviyesine ve dolayısıyla düşük kredi değerliliğine sahip olduğu sonucuna varabilecektir(Candan ve Özün ,2006;360).

Diğer yandan da, yeterli ayrıntıda ve tatminkar veri sağlasın veya sağlamasın analiz sonucunda yüksek riskli, diğer bir ifadeyle

temerrüt olasılığı yüksek, teminatlarının nakde dönüşüm olasılığı düşük olan firmanın riskini üstlenmek isteyen banka açısından bu kredi işlemi ile ortaya çıkacak yüksek sermaye maliyeti bankanın hissedarları, diğer menfaat grupları ve kamu denetim otoritesi nezdinde arzu edilir sonuçlar doğurmayacaktır. Bu durumun banka açısından telafisi ise ancak üstlendiği yüksek riske karşılık elde ettiği getirinin arttırılmasıyla mümkündür. Basel II ilkelerinin uygulamaya konulmasıyla birlikte, bankacılık faaliyetinin doğası gereği her şartta incelenmesi beklendiği halde farklı nedenlerle gizlenen veya farkında olunmayan risk büyüklüklerinin netleşmesi için uygun ortam hazırlanmış olacaktır(Candan ve Özün, 2006;360).

Türkiye, herhangi bir zorunluluk olmamasına rağmen Basel II kurallarını Basel Komitesinin öngördüğü 2007 başından itibaren uygulamak için gerekli çalışmaları sürdürmektedir. Yakın geçmişte Türk bankacılık sektöründe yaşanan sorunlar dikkate alındığında, Basel II kurallarının uygulanması ile ortaya çıkması beklenen faydalar Türkiye açısından daha da önemli hale gelmektedir.

Basel II'nin Yararları ve Yaratabileceği Olumsuz Etkiler

Olumlu ve olumsuz etkileri birlikte değerlendirildiğinde Basel II'nin dünya ile bütünleşme çabasında olan ülkemiz açısından daha sağlam ve daha etkili bir bankacılık sistemi için sunulmuş bir fırsat olduğu kabul edilmektedir. Esasen, uluslararası düzeyde yapılan çeşitli anket sonuçlarına göre yüzen fazla ülkenin Basel II'yi uygulamaya hazırlandığı ifade edilmekte ve bu çerçevede Basel II'nin kısa süre içerisinde yaygın uygulama alanı bulacağı belirtilmektedir. Durum böyle olmakla birlikte Basel II hükümlerini uygulamamanın, ortaya çıkması muhtemel olumsuz etkileri ortadan kaldırmayacağı, aksine Basel II'ye makul bir sürede geçmemenin ilave bir takım maliyetleri olabileceği de gözden uzak tutulmamalıdır. Basel II, teknik seviyesinin yüksek olması sebebiyle insan kaynağına ve bilgi işlem alt yapı unsurlarına önemli düzeyde yatırım yapılmasını gerektirmektedir. Basel II ile birlikte ortaya çıkacak etkilerin bir kısmı, ülkemiz bankalarının Basel II kurallarına tabi tutulup tutulmamasından bağımsız olarak da ortaya çıkabilecektir. Örneğin, ülkemiz hazinesine veya bankalarımıza fon sağlayıcısı konumunda olan veya bankalarımız ile işlem

yapan yabancı bankaların Basel II kurallarına tabi olması, ister istemez Basel II'nin bir takım sonuçlarının ortaya çıkmasına sebep olacaktır (Doyrangöl ve Saltoğlu,2006;357).

Basel II'nin reel sektör ile olan ilişkisi ise şu şekilde özetlenebilir(BDDK, 2005;4).

- ✓ Her şeyden önce, finansal tabloları şeffaf olmayan ve yeterince kurumsallaşmamış reel sektör firmalarının sadece bankalarla değil, Basel II'den bağımsız olarak bütün bu düzenlemelerle birlikte küreselleşme olgusunun zorunlu kıldığı diğer risk yönetimi uygulamalarına ilişkin düzenlemeler nedeniyle sorunlar yaşamaması kaçınılmaz olacaktır.
- ✓ Basel-II, derecelendirme notu bulunmayan şirketler için mevcut duruma herhangi bir değişiklik getirmemektedir. Ancak, Basel-II ile birlikte yüksek derecelendirme notuna sahip şirketler diğerlerine göre daha avantajlı konuma geçecektir.
- ✓ Bu hususun, şirketlerde kurumsal yönetimin artması ve kayıt dışılığın azalması yönünde doğal bir teşvik mekanizması oluşturması beklenmektedir.
- ✓ Yine Basel II ile birlikte değişen teminatlar nedeniyle birçok işletmenin sıkıntıyla karşılaşabilecekleri ifade edilmektedir.

Genelde risk yönetimi tekniklerinin gelişmesi özelde de Basel II ile beklenen yararlar ise şu şekilde özetlenebilir(Doyrangöl ve Saltoğlu, 2006; 357);

- ✓ Bankalarda risk yönetiminin etkililiğinin artması,
- ✓ Bankaların aracılık işlevlerini daha etkili biçimde yerine getirmesi,
- ✓ Bankaların sermaye düzeylerinin karşı karşıya kaldıkları risklerle paralel olması,
- ✓ Bankalar tarafından kamuya açıklanacak bilgiler aracılığıyla piyasa disiplininin artması,
- ✓ Bankaların müşterileri konumundaki şirketlerin kurumsal yönetim yapılarında iyileşme.

4.BALIKESİR'DEKİ İŞLETMELERİN BASEL II'Yİ ALGILAMALARI ÜZERİNE BİR ALAN ARAŞTIRMASI

4.1.Araştırmanın Önemi

Daha önce söz edildiği gibi Basel II temelinde bankaları ilgilendiriyor gibi görünmekle birlikte tüm ekonomik hayatı özellikle reel sektör içinde yer alan firmaları büyük ölçüde etkileyecektir. Basel II uygulamasından bankacılık sektörü gibi doğrudan olmasa bile dolaylı olarak büyük ölçüde etkilenecek kesimlerden biri de reel sektör yani işletmelerdir. Bankaların sermaye yeterliliği standartlarını yeniden belirleyen ve risk yönetimini ön plana çıkaran Basel II düzenlemesi ile birlikte bankaların davranışını etkileyecek olan yeni risk yönetimi anlayışı, bankaların kredi müşterilerini yani firmaları da büyük ölçüde etkilemektedir. Çok genel olarak ifade edilirse, Ülkemizde Basel II ile birlikte, kredinin subjektif yöntemlerle “iyi” veya “kötü” kredi olarak belirlenmesi sürecinden, kredinin çeşitli unsurları ile “çok riskli” veya “az riskli” olduğunun belirlenmesi sürecine geçilecek, fiyatlamalarda buna göre yapılacaktır. Bu durum da kullanılan kredinin türünden vadesine, teminatından firma kredi notuna kadar birçok faktör firmaların kullanacakları kredileri etkileyecektir. Bu süreçte firmaların yaşayabilecekleri en önemli sorunlar Finansman, Şeffaflık ve Teminatlandırma olarak görülmektedir. İşletmelerin Basel II sürecinde, bu tip sorunlarla karşılaşmamaları için, Basel II düzenlemesinin getirdikleri ile ilgilenmek ve bu doğrultuda çalışmalar yapmaları kaçınılmaz olmaktadır.

4.2.Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı, 2008 yılından itibaren ülkemizde de uygulanması beklenen Basel II kriterlerinin, günümüz itibarıyla işletmeler tarafından nasıl algılandığının belirlenmesine yöneliktir. Bu bağlamda, Basel II kriterlerinin meydana getireceği muhtemel etkilerin ve bu süreçte geçişte işletmelerimizin yaşayabileceği muhtemel sorunların belirlenmesine çalışılmıştır.

4.3. Araştırmanın Evreni ve Kullanılan Yöntem

Araştırmanın kapsamını (evrenini) Balıkesir Organize Sanayi Bölgesinde faaliyet göstermekte olan işletmeler oluşturmuştur. Bu işletmelere yönelik olarak hazırlanmış olan anket formları araştırmacılar tarafından bizzat işletme ziyaretleri yapılarak uygulanmıştır. Araştırma kapsamında toplam 36 işletme bulunmaktadır. Anket formunda yer alan sorular iki bölümden oluşmaktadır. İlk 8 soru işletmelerin demografik özellikleriyle ilgili, sonraki sorular ise Basel II ve bu süreçle ilgilidir. Anketle elde edilen veriler SPSS paket programında değerlendirilmiştir.

4.4.Araştırma Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Aşağıdaki Tablo:4’de ankete cevap verenlerin demografik özellikleri verilmiştir. Buna göre ankete cevap verenlerin %97,2 gibi çok büyük bir kısmını erkekler oluşturmaktadır. Sadece bir bayan ankete cevap vermiştir. Cevap verenlerin yaş dağılımına bakıldığında ise, %36,1 ile 41–50 yaş grubunda olduğunu, buna %30,5 ile 31–40 yaş grubunun izlediğini görmekteyiz. Yine ankete cevap verenlerin %19,4’ünün 51-60 yaş grubunda olduğunu, %11,2’sinin de 20-30 yaş grubunda olduğunu görüyoruz. Genel olarak bakıldığında ise ankete cevap verenlerin orta ve üst yaş grubunda olduklarını görüyoruz. Yine araştırma kapsamında ankete cevap verenlerin eğitim düzeylerinin de yüksek olduğunu görüyoruz. Cevap verenlerin %55,6’sının fakülte mezunu, %19,4’ünün yüksekokul mezunu, %11,1’inin lise ve %5,5’inin de meslek lisesi mezunu olduklarını görmekteyiz. Ankete cevap verenlerden bir kişi de Lisans Üstü eğitime sahip olduğunu ifade etmiştir.

Tablo:4- Ankete Cevap Verenlerin Cinsiyet, Yaş ve Eğitim Durumları

Cevap Verenlerin Cinsiyeti			Cevap Verenlerin Yaşı			Eğitim Durumu		
	f	%		f	%		f	%
Erkek	35	97.2	20-30	4	11.2	İlkokul	1	2.8
Bayan	1	2.8	31-40	11	30.5	Ortaokul	1	2.8
			41-50	13	36.1	Mes. Lisesi	2	5.5
			51-60	7	19.4	Lise	4	11.1
			61- +	1	2.8	Yük. Okul	7	19.4
						Fakülte	20	55.6
						Lisans Üstü	1	2.8
Toplam	36	100	Toplam	36	100	Toplam	36	100

Tablo:5’de ise araştırma kapsamındaki işletmelerin demografik özellikleri verilmiştir. Buna göre araştırma kapsamındaki şirketlerin %52,8’i A.Ş., %30,5’i Limited ve %16,7’si de tek şahıs işletmesi statüsündedir. İşletmelerin faaliyet sürelerine bakıldığında ise, %52,8’inin 20 yıldan fazla bir süredir faaliyet gösterdiğini görmekteyiz. Buna sırasıyla, %25 ile 11-20 yıl arası, %13,9 ile 6-10 yıl arası ve %8,3 ile de 1-5 yıl arasında faaliyet gösterdikleri görülmektedir. Ankete cevap veren yetkili kişilerin durumuna bakıldığında ise, %41,7 oranında şirket ortaklarından birinin cevaplandığını, %19,4 oranında işletme sahibinin kendisinin, %16,7 oranında muhasebe-finance-finansman müdürlerinin, %11,1 oranında da fabrika müdürlerinin cevaplandığını görmekteyiz. Burada dikkat çeken bir sonuç da diğer seçeneğidir. Bunun detayına bakıldığında, 4 kişiden birinin insan kaynakları yönetiminde, birinin üretim bölümünde

çalıştığını belirtmiştir, diğer iki kişi de herhangi bir bölüm belirtmemişlerdir.

Yine Tablo:5’de işletmelerin faaliyet gösterdikleri sektörlere bakıldığında %30,6 ile gıda sektörünün ilk sırada yer aldığını görmekteyiz. Bunu sırasıyla %22,3 ile makine ve metal işleri, %13,9 ile orman ürünleri, %11,1 ile taş ve torağa dayalı sanayi izlemektedir. Daha sonra da %5,5 ile tekstil ile kimya ve plastik sektörleri izlemektedir. Anket kapsamındaki işletmelerin istihdam durumlarına bakıldığında ise işletmelerin büyük oranda KOBİ niteliği taşıdıklarını görüyoruz. Çünkü literatürde kabul edilen tanımlara göre 250’den az işçi çalıştıran işletmeler KOBİ statüsünde sayılmaktadırlar. Buna göre işletmelerin %47,3’ünde 11-50 arasında, %19,4’ünde 101-250 arasında, %16,7’sinde 51-100 arasında işçi çalışmaktadır. İşletmelerin sadece %8,3’ünde 250’den fazla işçi çalışmaktadır. Yine işletmelerin %8,3’ü mikro işletme statüsünde bulunmaktadır.

Tablo:5:Anket Kapsamındaki İşletmelerin Demografik Özellikleri

		f	%			f	%
Hukuki Yapı	A.Ş.	19	52.8	Faaliyet Gösterilen Sektör	Gıda	11	30.6
	Ltd. Şti.	11	30.5		Makine. Ve Metal İşl.	8	22.3
	Kool. Şti	0	0		Tekstil	2	5.5
	Tek Şahıs İşl.	6	16.7		Kimya ve Plastik	2	5.5
	Toplam	36	100		Orman Ürünleri	5	13.9
Faaliyet Süresi	1-5 Yıl	3	8.3	Taş ve Top. San.	4	11.1	
	6-10 Yıl	5	13.9	Turizm ve Tic	0	0	
	11-20 Yıl	9	25	Diğer	4	11.1	
	20- +	19	52.8	Toplam	36	100	
	Toplam	36	100	İstihdam Edilen İşgücü	10’dan az	3	8.3
Yetkili Kişi	İşletme Sahibi	7	19.4		11-50	17	47.3
	Şirket Ortağı.	15	41.7		51-100	6	16.7
	Fabrika Müd.	4	11.1		101-250	7	19.4
	Muh-Fin. Müd	6	16.7		250+	3	8.3
	Diğer	4	11.1		Toplam	36	100
	Toplam	36	100				

* Diğer seçeneği işaretleyen kişilerden biri İKY, biri Üretim bölümünde çalıştıklarını ifade etmişler, diğerleri herhangi bir bölüm belirtmemişlerdir.

Tablo:6’da işletmelerin Basel II sürecine bakışları değerlendirilmiştir. Burada ilk olarak işletmelerin Basel II’ye uyum süreci ile ilgili çalışmalarının hangi aşamada olduğu sorulmuş ve işletmelerin %58,3’ünün henüz Basel II çalışmalarına başlamadığını, %22,3’ünün başlangıç aşamasında olduğu, %11,1’inin orta düzeyde

olduğu tespit edilmiştir. İşletmelerin %5,5’i bu konuda görüş belirtmezken, %2,8’i de Basel II çalışmalarının ileri düzeyde olduğunu belirtmişlerdir. Yine işletmelere, kurumlarında Basel II sürecini yönetmek üzere belirli kişi ve birimler/komiteler olup olmadığı sorulduğunda da, işletmelerin %72,2’sinin herhangi bir kişi birim/komite belirlenmediğini, %27,8’i ise

belirlendiğini ifade etmiştir. Bu süreçte yine işletmelerin Basel II'ye yönelik bir strateji ve politikalarının olup olmadığı sorulduğunda bir önceki soruyla aynı sonuçların alındığını görüyoruz. Yani işletmelerin %72,8'inde herhangi bir strateji ve politikanın belirlenmediğini, %27,8'inde ise Basel II sürecine yönelik bir strateji ve politikanın belirlendiğini görüyoruz.

İşletmelerin Basel II sürecine sorunsuz olarak geçiş yapıp yapamayacakları sorulduğunda ise, %77,8 oranında evet, %19,4 oranında da hayır yanıtı alınmıştır. Yine işletmelerin Basel II Yol haritasının olup olmadığı sorulduğunda, %63,9'unun henüz başlamadığını, %19,4'ünde hazırlık aşamasında olduğunu ve %11,1'inde de planlama aşamasında olduğunu görüyoruz. İşletmelerin Basel II sürecinde hangi kredilendirme yaklaşımını tercih etmeyi düşündükleri sorulduğunda da %55,6'sının Standart Yaklaşımı, %36,1'inin de İçsel Derecelendirme Yaklaşımını tercih edeceklerini belirtmişlerdir. %8,3'ü de herhangi bir tercih belirtmemiştir. İşletmelerin Basel II sürecinde herhangi bir bütçe çalışmasının olup olmadığı sorulduğunda ise, işletmelerin %66,7'sinde bütçe çalışmasının henüz

yapılmadığını, %22,2'sinde de planlama aşamasında olduğunu görmekteyiz. İşletmelerin sadece %8,3'ünde bütçe çalışmasının yapıldığını görüyoruz.

Aşağıdaki Tablo:7'de İşletmelerin Basel II sürecinde yatırım önceliklerinin neler olacağı sorulmuş ve bunları önem derecesine göre sıralamaları istenmiştir. Buna göre işletmelerden bilgi işlem sistemine yatırım yapacaklar %19,4 oranında 3. tercih, %16,7 oranında 2. tercih ve %13,9 oranında 1. ve 4. tercih olarak belirtmişlerdir. İşletmeler finansal yeniden yapılanmaya ise %41,6 oranında ilk tercihte yatırım yapmayı, %16,7 oranında 4. tercih, %11,1 oranında da 2. tercih olarak belirtmişlerdir. Yetmiş insan gücü kaynağına yatırım yapacak işletmeler ise bunu %22,2 oranında 2. tercih, %19,4 oranında 3. tercih, %16,7 oranında 4. tercih ve %13,9 oranında da 1. tercih olarak belirtmişlerdir. Mevcut insan kaynağının yetiştirilmesine ise işletmeler %27,8 oranında ikinci tercih olarak belirtirken, %16,7 oranında 3. tercih ve %11,7 oranında da 1. tercih olarak belirtmişlerdir. Danışmanlık hizmetlerine yatırım yapacak işletmeler ise %13,9 oranında 1. ve 4. tercih olarak belirtirken, %8,3 oranında da 3. tercih olarak belirtmişlerdir.

Tablo:6; İşletmelerin Basel II Sürecindeki Mevcut Durumları

	f	%		F	%		
Basel II Çalışmaları	Henüz Başlamadı	21	58,3	Basel II Yol Haritası	Mevcuttur	2	5.6
	Başlangıç Aşamasında	8	22,3		Hazırlık Aşamasında	7	19.4
	Orta Düzeyde	4	11,1		Planlama Aşamasında	4	11.1
	İleri Düzeyde	1	2.8		Henüz Başlanmadı	23	63.9
	Cevapsız	2	5.5		Toplam	36	100
	Toplam	36	100		Standart	20	55.6
Basel II Sürecini Yönetecek Kişi - Birimler	Belirlenmiştir	10	27.8	Tercih Edilen Kredilendirme Yaklaşımı	İçsel Derecelendirme	13	36.1
	Belirlenmemiştir	26	72.2		Cevapsız	3	8.3
	Toplam	36	100		Toplam	36	100
Basel II'ye Yönelik Strateji ve Politikalar	Belirlenmiştir	10	27.8	Basel II'ye Uygun Bütçe si	Yapıldı	3	8.3
	Belirlenmemiştir	26	72.2		Henüz Yapılmadı	24	66.7
	Toplam	36	100		Planlama Aşamasında	8	22.2
Basel II'ye Sorunsuz Geçiş Olacak mı?	Evet	28	77.8		Düşünülmüyor	1	2.8
	Hayır	7	19.4		Toplam	36	100
	Cevapsız	1	2.8				
	Toplam	36	100				

Genel olarak bakıldığında ise işletmeler, ilk tercihlerinde %41,6 ile finansal yeniden yapılanmaya, %13,9 ile de bilgi işlem sistemine, yetmiş insan kaynağı istihdamına ve danışmanlık hizmetlerine yatırım yapmayı tercih etmektedirler. %11,1 oranında da mevcut insan kaynaklarının yetiştirilmesi yönünde yatırım yapmayı tercih ettikleri görülmektedir. İşletmelerin ikinci tercihlerine bakıldığında ise, %27,8 oranında mevcut insan kaynaklarının yetiştirilmesine, %22,2 oranında yetmiş insan kaynağına, %16,7 oranında

bilgi işlem sistemine ve %11,1 oranında da finansal yeniden yapılanmaya yatırımı tercih etmektedirler. Üçüncü tercihte ise en önemli yatırım alanını %19,4'lük oran ile bilgi işlem sistemi ve yetmiş insan kaynağı istihdamı oluşturmaktadır. Burada işletmeler kendi açılarından önemli gördükleri seçenekleri belirttiklerinden, işletmelerin büyük çoğunluğu iki ve üç tercih belirtmişlerdir. Bu nedenle üçüncü ve dördüncü tercih ile birlikte sonraki seçeneklerde cevapsız seçeneğinin yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo:7; Basel II Sürecinde İşletmelerin Yatırım Öncelikleri

Basel II'ye Uyum Sürecinde Yatırımların Hangi Alana Yönelik Olması Gerektiğinin Önem Dereceleri								
	1. Tercih		2.Tercih		3. Tercih		4. Tercih	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Bilgi İşlem Sistemine	5	13.9	6	16.7	7	19.4	5	13.9
Finansal Yeniden Yapılanma	15	41.6	4	11.1	2	5.6	6	16.7
Yetiştirilmiş İnsan Kaynağı İstihdamı	5	13.9	8	22.2	7	19.4	6	16.7
Mevcut İnsan Kaynağının Yetiştirilmesi	4	11.1	10	27.8	6	16.7	2	5.5
Danışmanlık Hizmetleri	5	13.9	1	2.8	3	8.3	5	13.9
Diğer	1	2.8	0	0	0	0	0	
Cevapsız	1	2.8	7	19.4	11	30.6	12	33.3
Toplam	36	100	36	100	36	100	36	100

Tablo:8'de işletmelerin karşılaştıkları temel finansman sorunlarının neler olduğu ve işletmeler açısından bunların önem derecesinin neler olduğunun sonuçları yer almaktadır. Tablodan da görüleceği gibi işletmelerin ilk tercihte belirttikleri en önemli finansman sorunlarının %52,8 oranında alacaklarını zamanında tahsil edememelerinin olduğunu görüyoruz. Daha sonra da %16,8 oranında özkaynak yetersizliğinin olduğunu, %5,5 oranında da döviz kurlarındaki dalgalanmaların, işletme sermayesi yetersizliğinin ve vadeli satışların çokluğunun önemli olduğunu görüyoruz. İşletmelerin ikinci tercihlerinde

belirttikleri sorunların en önemlisinin ise %30,6'lık bir oran ile vadeli satışların çokluğunun olduğunu, %13,9 oranında döviz kurlarındaki dalgalanmaların etkili olduğunu ve %11,2 oranında da alacakların zamanında tahsil edilememesi olduğunu görmekteyiz. İşletmeler üçüncü tercihlerinde ise en önemli sorunlarının %19,4'lük bir oran ile vadeli satışların çokluğunun, %13,9 ile de girdi maliyetlerindeki yüksekliğin önemli olduğunu belirtmişlerdir. %11,2'lik oranlarla da döviz kurlarındaki dalgalanma ve işletme sermayesi yetersizliğinin olduğunu ifade etmektedirler.

Tablo:8; İşletmelerin Karşılaştıkları Finansman Sorunlarının Önem Derecesi

İşletmenin Karşılaştığı Finansman Sorunlarının Önem Dereceleri								
	1. Tercih		2.Tercih		3. Tercih		4. Tercih	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Özkaynak Yetersizliği	6	16.8	3	8.3	1	2.8	1	2.8
Alacakların Zamanında Tahsil Edilememesi	19	52.8	4	11.2	2	5.5	3	8.3
Döviz Kurlarındaki Dalgalanma	2	5.5	5	13.9	4	11.2	2	5.5
Ticari Kredilerin Vadelerinin Kısıtlılığı	-	0	2	5.5	3	8.3	3	8.3
İşletme Sermayesinin Yetersizliği	2	5.5	2	5.5	4	11.2	2	5.5
Vadeli Satışların Çokluğu	2	5.5	11	30.6	7	19.4	1	2.8
Girdi Maliyetlerindeki Yükseklik	1	2.8	2	5.5	5	13.9	3	8.3
Uygun Faizde Kredi Temin Edilememesi	1	2.8	2	5.5	-	0	9	25
Gerekli Yatırımların Yapılamaması	-	0	-	0	2	5.5	-	0
Diğer	2*	5.5	1	2.8	1	2.8	-	0
Cevapsız	1	2.8	4	11.2	7	19.4	12	33.5
Toplam	36	100	36	100	36	100	36	100

* Diğer Seçeneği İşaretleyen kişilerden biri Verileri Doğru Toparlayamama nın olduğunu belirtmiştir.

Tablo:9'da ise işletmelerin finansman kaynaklarının neler olduğu ve bunların önem derecelerinin nasıl olduğunun sonuçları görülmektedir. Buna göre işletmelerin finansman kaynaklarında iki temel kaynak dikkat çekmektedir. Bunlar %52,7 oranında Özkaynak ile finansman ve %30,5 oranında da ticari banka kredileridir. İşletmelerin finansman kaynaklarında bu iki kalem en önemli kaynak olarak karşımıza çıkmaktadır. İkinci önemli tercihte ise işletmelerin finansman kaynaklarının %19,4 ile ticari banka kredileri,

%13,9 ile satıcı kredileri(vadeli mal alımı), %11,1 oranları ile Özel finans kurumları ile vadeli çek ve senetlerin olduğunu görmekteyiz. Yine ikinci tercih içinde %8,3'lük oranlar ile özkaynak ve teşvik kredilerinin yer aldığı görülmektedir. İşletmelerin %22,3'ü ikinci tercih belirtmemişlerdir. Üçüncü tercih içinde ise en önemli kaynaklar olarak %13,9 ile vadeli çek ve senetler ile %11,2'lik oranlar ile özkaynaklar ve serbest piyasadan sağlanan kaynaklar dikkat çekmektedir.

Tablo:9; İşletmelerin Finansman Kaynakları

Faaliyetlerde Kullanılan Finansman Kaynakları			
	1. Tercih	2.Tercih	3. Tercih

	F	%	f	%	f	%
Tamamen Özkaynaklarla	19	52.7	3	8.3	4	11.2
Özel Finans Kurumları	2	5,6	4	11.1	2	5,5
Serbest Piyasa	1	2.8	1	2.8	4	11.2
Satıcı Kredileri	-	0	5	13.9	2	5.5
Gayrimenkul Satışları	-	0	-	0	2	5.5
Banka Ticari Kredileri	11	30.5	7	19.4	2	5.5
Eş-Dost ve Akrabalar	-	0	-	0	2	5.5
Teşvik Kredileri	-	0	3	8.3	2	5.5
Vadeli Çek ve Senet	1	2.8	4	11.1	5	13.9
Diğer	1	2.8	1	2.8	-	0
Cevapsız	1	2.8	8	22.3	11	30.6
Toplam	36	100	36	100	36	100

Tablo:10'da da işletmeler tarafından kullanılan teminat türlerinin önem derecesine göre sonuçları verilmiştir. Buna göre işletmeler tarafından birinci tercih olarak belirtilen önemli teminat türünün %22,2 ile gayrimenkul ipotegi olduğunu, bunu sırasıyla da %16,7 ile nakit ve mevduat sertifikasının, %13,9'luk oranlar ile ortak kefaleti ve müşteri çek ve senetlerinin, %5,5 ile de borçlanma senetlerinin önemli olduğu görülüyor. İkinci tercih olarak işletmeler tarafından belirtilen

kefalet türlerinden en önemlisinin %30,5 ile müşteri çek ve senetlerinin olduğunu, daha sonra da %16,7'lik oranlar ile gayrimenkul ipotegi ve ortak kefaletinin yer aldığını görmekteyiz. Üçüncü tercih içinde de yine müşteri çek ve senetlerinin ön planda olduğunu görüyoruz. Buna göre işletmeler üçüncü tercih olarak %19,5 ile müşteri çek ve senetlerini, %13,9 oranında da nakit ve mevduat sertifikasını teminat olarak kullanmaktadırlar.

Tablo:10; İşletmede Kullanılan Teminat Türleri

İşletmelerde Kullanılan Teminat Türleri						
	1. Tercih		2.Tercih		3. Tercih	
	f	%	f	%	f	%
Nakit\Mevduat\Mevduat Sertifikası	6	16.7	3	8.3	5	13.9
Borçlanma Senetleri	2	5.5	1	2.8	2	5.5
Hisse Senetleri	-	0	2	5.5	-	0
Gayrimenkul İpotegi	8	22.2	6	16.7	3	8.3
Ortak Kefaleti	5	13.9	6	16.7	9	25
Gurup Şirketi Kefaleti	1	2.8	3	8.3	2	5.5
Müşteri Çek ve Senetleri	5	13.9	11	30.5	7	19.5
Altın	-	0	-	0	-	0
Diğer	4*	11.1	-	0	-	0
Cevapsız	5	13.9	4	11.2	8	22.3
Toplam	36	100	36	100	36	100

* Diğer Seçeneği İşaretleyen kişilerden biri Banka Mektubu olarak belirtmiştir.

Tablo:11'de işletmelerin Basel II sürecinde karşılaşılabilecekleri engellerin neler olabileceği ve bunların önem derecelerine göre sonuçları gösterilmiştir. Tablodan da görüleceği gibi Basel II sürecinde karşılaşılabilecek engeller konusunda ilk tercih içinde en önemli sorunun %25'lik oranlar ile teminatlandırma ve kurumsallaşmanın oluşturduğunu, %22,8 ile de finansman sorunlarının oluşturduğunu görüyoruz. Daha sonra da %11,2 ile nitelikli insan gücü istihdamının ve %8,3 ile de Basel II'nin işletmeler tarafından tam olarak anlaşılmasının yer aldığını görmekteyiz. İkinci tercih içerisinde ise en

önemli sorunun %30,5 ile kurumsallaşmanın, %22,3 ile teminatlandırmanın ve %11,1'lik oranlar ile şeffaflık, finansman sorunları ve Basel II'nin tam olarak anlaşılmasının yer aldığını görmekteyiz. Üçüncü tercih olarak belirtilen sorunlar içerisinde en önemli payı %22,3 ile kredilendirme sürecinde yaşanacak risk bazlı fiyatlandırmanın oluşturduğunu daha sonra da %16,7'lik oranlar ile nitelikli insan gücü istihdamının ve kurumsallaşmanın yer aldığını, %8,3'lük oranlar ile de teminatlandırma, finansman sorunları ve Basel II'nin anlaşılmasının oluşturduğunu görmekteyiz.

Tablo:11; Basel II Sürecinde Karşılaşılabilecek Engeller

Basel II'ye Geçiş Sürecinde Karşılaşılabilecek/Karşılaşılan Engeller, Kısıtlar ve Sorunlar						
	1. Tercih		2.Tercih		3. Tercih	
	f	%	f	%	%	f
Basel II'nin Anlaşılammaması	3	8.3	4	11.1	3	8.3
Finansman Sorunları	8	22.2	4	11.1	3	8.3
Şeffaflık Sorunları	2	5.5	4	11.1	2	5.5
Teminatlandırma	9	25	8	22.3	3	8.3
Kurumsallaşma	9	25	11	30.5	6	16.7
Nitelikli İnsan Gücü İstihdamı	4	11.2	3	8.3	6	16.7
Risk Bazlı Fiyatlandırma	1	2.8	-	0	8	22.3
Diğer	-	0	1	2.8	-	0
Cevapsız	-	0	1	2.8	5	13.9
Toplam	36	100	36	100	36	100

Tablo:12'de de Basel II'nin reel sektöre olan etkilerinin işletmeler tarafından önem derecesine göre sonuçları verilmiştir. Buna göre Basel II'nin reel sektöre olan en önemli etkisinin ilk tercih içerisinde %41,7 ile teminat türlerini değiştirmesi oluşturmaktadır. Daha sonra da %33,3 ile derecelendirmeye olan ihtiyacın artması, %11,1 ile yönetim yapısında değişikliğe neden olması ve %8,3 oranında da bankalarca talep edilen verilerin kapsamının artmış olması yer almaktadır. İkinci önem derecesi içerisinde ise en yüksek payı %36,2 ile bankalarca talep edilen verilerin kapsamının değişmesi oluşturmaktadır. Bunu sırasıyla %19,5'lik bir oran ile borçlanma maliyetlerinin seviyesinin değişmesi, %16,7 ile teminat türlerinin değişmesi ve %8,3'lük oranlar ile de derecelendirme ihtiyacının artması ile yönetim yapısında meydana gelecek değişikliklerin oluşması yer almaktadır. Üçüncü tercih içinde ise en önemli payı %30,5 ile borçlanma maliyetlerinin yapısında

meydana gelecek olan değişiklikler oluştururken bunu %16,8'lik oran ile kredilerde meydana gelecek fiyat farklılaşması ve bankalarca talep edilen verilen kapsamının değişecek olması, %11,1 ile de derecelendirme ihtiyacının artması olarak yer almaktadır. Dördüncü tercih içinde de en önemli payı %22,2'lik oran ile borçlanma maliyetinin seviyesinin değişmesi, %19,5 ile teminat türlerinin değişmiş olması, %13,9 ile de bankalarca talep edilen verilerin kapsamının değişmiş olması ve %11,1 ile de derecelendirme ihtiyacının artması yer almaktadır. Bu sonuçlara göre genel olarak değerlendirilirse, Basel II'nin reel sektöre olan en önemli etkilerinin teminat türlerinde değişikliğin olması, borçlanma maliyetlerinde meydana gelecek değişme ve derecelendirme ihtiyacının artmış olması ile bankalarca istenecek bilgi/belge kapsamının değişmiş olmasının olduğunu görüyoruz.

Tablo:12; Basel II'nin Reel Sektöre Etkileri

Basel II'nin Reel Sektöre Olan Etkileri	1. Tercih		2. Tercih		3. Tercih		4. Tercih	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Derecelendirme İhtiyacının Artması	12	33.3	3	8.3	4	11.1	4	11.1
Teminat Türlerini Değişirmesi	15	41.7	6	16.7	3	8.3	7	19.5
Yönetim Yapısında Değişikliğe Neden Olması	4	11.1	3	8.3	2	5.5	1	2.8
Bankalarca Talep Edilen Verilerin Kapsamını Arttırması	3	8.3	13	36.2	5	13.9	5	13.9
Borçlanma Maliyetinin Seviyesini Değişirmesi	1	2.8	7	19.5	11	30.5	8	22.2
Kredilerde Fiyat Farklılaştırmasını Arttırması	1	2.8	2	5.5	6	16.8	2	5.5
Cevapsız	-	0	2	5.5	5	13.9	9	25
Toplam	36	100	100	100	36	100	36	100

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

Uluslararası uygulamada 2007 yılında ülkemizde ise 2008 yılında yürürlüğe girmesi beklenen Basel II kriterleri tüm ekonomik birimleri yakından etkileyecek hükümler içermesi nedeniyle hem bankalar hem de reel sektördeki işletmeler tarafından doğru anlaşılması ve yorumlanması gerekmektedir. Yapılan bu çalışmada, Basel II' ye geçiş sürecinde, Balıkesir ilinde faaliyet gösteren işletmelerin Basel II hakkındaki izlenimleri araştırılmıştır. Yapılan anket çalışması ile Balıkesir'deki işletmelerin Basel II kriterlerinden haberdar olup olmadıkları, bu sürece yönelik bir hazırlıklarının olup olmadığı, bu süreçte ne tür sıkıntılarla karşılaşabilecekleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular kısaca aşağıdaki gibi özetlenebilir;

- ✓ Balıkesir'deki işletmelerin büyük ölçüde Basel II' ye yönelik çalışmalara henüz başlamadığı, bu konuda işletmede herhangi bir kişi ve /veya komitenin belirlenmediği, Basel II' ye yönelik herhangi bir strateji, politika ve yol haritasının belirlenmediği ve bu yönde bir bütçe çalışmasının yapılmadığı tespit edilmiştir.
- ✓ Bunun yanında işletmeler Basel II' sürecine sorunsuz olarak geçebileceklerini ve bu süreçte kullanılacak kredilendirme yaklaşımlarında da Standart yaklaşımı tercih etmektedirler.
- ✓ Basel II sürecinde işletmelerin en önemli yatırım önceliklerinin ise finansal yeniden yapılanma, mevcut insan kaynağının yetiştirilmesi ve yetişmiş insan kaynağı istihdamının olduğu tespit edilmiştir.
- ✓ İşletmelerin karşılaştıkları en önemli finansman sorunlarının başında ise özkaynak yetersizliği, alacakların zamanında tahsil edilememesi ve vadeli satışların çokluğu olarak tespit edilmiştir. Bu durum işletmelerde nakit ve alacak yönetiminin yetersiz olduğunu göstermektedir.

- ✓ İşletmelerin en önemli finansman kaynaklarının ise özkaynaklar, ticari banka kredileri, satıcı kredileri ile müşteri çek ve senetlerinin olduğu tespit edilmiştir.
- ✓ İşletmelerin kullandıkları en önemli teminat türleri ise gayrimenkul ipotegi, müşteri çek ve senetleri, ortak kefaleti ve nakit mevduat ve mevduat sertifikasından oluşmaktadır. Bu durum işletmelerin Basel II sürecinde önemle dikkat etmeleri gereken konulardan birisidir.
- ✓ İşletmelerin karşılaştıkları en büyük engeller kurumsallaşma, teminatlandırma, finansman, şeffaflık ve nitelikli insan gücü istihdamıdır.
- ✓ Basel II'nin reel sektör üzerinde en büyük etkilerinin ise, teminat türlerindeki değişiklik, derecelendirmeye olan ihtiyacın artmış olması, borçlanma maliyetlerinin değişecek olması, bankalarca istenecek bilgi ve belgelerin kapsamında meydana gelecek değişiklikler olarak göze çarpmaktadır.

Bütün bu sonuçlar dikkate alındığında işletmelerin Basel II sürecine sorunsuz olarak geçebilmeleri ve bu süreçte zarar görmeden faaliyetlerini devam ettirebilmeleri için en azından süreç başlayana kadar aşağıda belirtilen hususları dikkate alarak gerekli hazırlıkları yapmaları, bu sürecin en az zararla atlatılmasını sağlayabilecektir. Bunlar;

- ✓ İşletmelerin öncelikle esas faaliyet alanlarında çalışmalarını yoğunlaştırmaları,
- ✓ Mali tablolarının uluslararası standartlara uygun, güvenilir, şeffaf ve bankaların riski ölçebilecekleri ve işletmeyi olduğu gibi yansıtan bilgileri içermesi,
- ✓ Bağımsız derecelendirme kuruluşlarından ve bankalardan derecelendirme notu almaya hazırlıklı olunması ve iyi not alabilmek için de sermayelerini güçlendirmeleri,
- ✓ Kurumsal yönetim kültürünün en üst yöneticilerden tüm çalışanlara kadar yerleştirilmesi,
- ✓ Nitelikli insan kaynağına yatırım yapılması,

✓ Karar almada her türlü riskin dikkate alınmasını sağlayan bir risk yönetim sistemi ve kültürünün oluşturulması,

✓ Özetle Basel II ile öngörülen tüm değişimlerin işletmelere olan etkilerinin göz önünde bulundurulması, özellikle de Basel II'nin öngördüğü teminat yapısına uyum sağlanması gerekir.

Bu noktada Basel II'nin bir süreç olduğu ve bu süreçte karşılaşılabilecek en önemli engelin de Basel II'ye hazırlıksız yakalanmak olduğu asla unutulmamalıdır.

KAYNAKÇA

1. ALTMAN, E. I. - SABATO, G.; Effects of the New Basel Capital Accord on Bank Capital Requirements for SMEs, Journal of Financial Services Research, Volume-28:1/2/3,2005.
2. ARAS, Güler; Basel II Uygulamasının KOBİ'lere Etkileri ve Geçiş Süreci, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aralık- 2005.
3. ATAKAN, Tülin – GÖKBULUT, İlker – VURAN, Bengü; The Potential Impact and Improvements of Basel II on The Financial Markets in Turkey, International Finance Symposium 2006, May 25-26 2006 İstanbul.
4. BABUŞCU, Şenol; **Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi**, Akademi Consulting @Training, 2005.
5. BDDK; 10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II), Ocak 2005.
6. BDDK; Bankacılık Sektörü Basel II Gelişme Raporu, 19 Haziran 2006.
7. BDDK; Basel II'ye Geçiş İlişkin Yol Haritası(Taslak), 30 Mayıs 2005.
8. BDDK; Basın Açıklaması, 23.07.2007.
9. BDDK; Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı, Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslar arası Düzeyde Uyumlaştırılması, Gözden Geçirilmiş Düzenleme(Tükçe Çeviri), Haziran-2004.
10. BIS(Bank For International Settlements); International Convergence of Capital Measurement and Capital Standarts(A Revised Framework, June 2004.
11. CANDAN, Hasan- ÖZÜN, Alper; Bankalarda Risk Yönetimi ve Basel II, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2006.
12. DOYRANGÖL, N.Comert- SALTOĞLU, Müge; Muhasebeci Gözüyle Basel II, İSMMMO Mali Çözüm Dergisi, 17. Dünya Muhasebe Kongresi Özel Sayı, No:76, Kasım-2006.
13. GENÇTÜRK, Mehmet; KOBİ'lerin Makro Kredi Kanallarından Sağladıkları Finansman Kaynaklarına Basel II Uzlaşımın Etkisi ve İMKB'de Bir Araştırma, MÖDAV Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Cilt:8,Sayı:1, Mart-2006.
14. KARABIYIK, Lale – ANBAR, Adem; Basel II'nin Gelişmekte Olan Ülkelere Olası Etkileri, MUFAD Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı:32, Ekim-2006.
15. RYAN, Kevin; İstenen Sermaye Düzeyi İle Risk Yönetiminin Uyumlu Aktivite Aktivite, 2002
16. TEMİZEL, Fatih; Basel II Perspektifinden Kredi Riski Ölçüm Yaklaşımlarının Kredi Fiyatlamasına Potansiyel Etkisi, TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi,Cilt:20 Sayı: 6, Cilt: 21 Sayı: 1,Mayıs/Ağustos 2007.
17. www.bis.org
18. YAYLA, Münür - TÜRKER, Yasemin T.; Basel II-Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci, BDDK ARD Çalışma Raporları,No:2005/3.
19. YÖRÜK, Nevin; Basel II Standartları'nın KOBİ'ler Üzerindeki Etkisinin Belirlenmesine Yönelik Anket Uygulaması, 0. Ulusal Finans Sempozyumu, DEÜ İzmir, 1- 4 Kasım 2006.
20. YÜKSEL, Ayhan; **Basel II'nin KOBİ Kredilerine Muhtemel Etkileri**, BDDK Araştırma Raporu: 2005 /4, 2005.